

Bloeyendael bulletin



MAART 2015

25 Jaar Bloeyendael!

Het ontwerp

De Stichting

Beheer en betekenis

Bloeyendaeltjes

Boomexcursie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie

25 jaar





INHOUD

- 2 VAN DE VOORZITTER
25 Jaar Bloeyendael!
- 25 JAAR BLOEYENDAEL
- 4 Het ontwerp
- 6 De Stichting
- 11 Beheer en betekenis
- 12 Overzichtsfoto
- 17 Bloeyendaeltjes
- 21 Boomexcursie
- 22 De Nieuwe Hollandse Waterlinie
- 23 Uitnodiging
- 23 Activiteiten

Word donateur van de Stichting Bloeyendael voor (minimaal) 12 euro per jaar. Stuur een mail naar info@bloeyendael.nl of geef je op via www.bloeyendael.nl/donateurs. Als donateur ontvang je een informatiepakket en krijg je periodiek het bulletin thuisbezorgd met informatie over het park en de omgeving. Ook ontvang je uitnodigingen voor lezingen en excursies in het park. Donaties aan de stichting zijn aftrekbaar van belastingen.

VAN DE VOORZITTER

25 jaar Bloeyendael!

Het zal u niet zijn ontgaan toen u dit bulletin van Stichting Bloeyendael onder ogen kreeg: de stichting bestaat dit jaar 25 jaar!

In dit dikke jubileumnummer staan we daar uitgebreid bij stil. Zo neemt de ontwerper van het park, Hans Pemmelaar, ons ver terug in de tijd. Fei-



telijk bestaat het park al bijna 40 jaar, maar hij en u nemen het ons vast niet kwalijk dat we in dit jaar het jubileum van

de stichting benadrukken. In een uitgebreid artikel verhaalt Jan Weggemans, mede-oprichter en maar liefst 15 jaar voorzitter, over de roerige ontstaansgeschiedenis van Stichting Bloeyendael. Medeoprichter en (nog altijd!) bestuurslid Theo de Ronde gaat dieper in op het beheer van het park en de betekenis voor natuur en wandelaar. Verder

REDACTIE
Jan Heijmans, Paul Brassé, Ton Rennen
FOTOGRAFIE
Diverse auteurs en Laurens van Leeuwen,
tenzij anders vermeld
VORMGEVING
KM Grafisch Werk, Utrecht
DRUK
Grafidruk, Zaltbommel



halen we nog enkele opmerkelijke zaken uit de oude doos, maar ook recente gebeurtenissen treft u aan in dit bulletin. We hebben het voor deze gelegenheid geheel in kleur uitgevoerd, hopelijk kunt u het waarderen.

Uit de ontstaansgeschiedenis wordt duidelijk dat in het begin publiciteit en lobbywerk de boventoon voerden. Hoewel het bestaansrecht van Bloeyendael inmiddels niet meer ter discussie staat en we bij veel ambtenaren en politici sympathie hebben, moeten we scherp blijven. Volkomen onverwacht komen er soms foute plannen over ons heen, waarbij we de gemeente Utrecht er op moeten wijzen dat zelfbeheer geen loze kreet is en onze participatie ook verplichtingen schept aan hun kant. Onze onafhankelijke financiële situatie, dankzij vele trouwe donateurs, maakt dan indruk. Dat leidde er mede toe dat we op cruciale momenten steun van wethouders hebben gehad uit een bonte waaier van politieke kleuren. Met name Mik (PvdA), Van Zanen (VVD) en Giesberts (GroenLinks) mogen hier worden genoemd.



Na de oprichtingsfase is Stichting Bloeyendael zich ook gaan inzetten voor beheer en onderhoud en vele tientallen vrijwilligers steken hier al jaren de handen ver voor uit de mouwen. Met de mensen in het veld bij de gemeente werken we in het beheer voorbeeldig samen, wij beschouwen dat als een groot goed! De derde pijler wordt gevormd door educatie en voorlichting. Met excursies, open dagen, vitrines, ontdekboekjes en wandelgidsen hebben we al menig bezoeker enthousiast gemaakt voor wat het park te bieden heeft.



Onze reguliere activiteiten voor de komende periode staan, zoals u gewend bent, achterin dit bulletin. We vieren ons jubileum op vrijdag 29 mei met een receptie, waar we u graag verwelkomen. Elders in dit nummer treft u de uitnodiging aan. In de nazomer organiseren we verder een dagje-uit met onze vrijwilligers en ook zit er een symposium aan te komen waarin we ervaringen en ideeën over het beheer van een natuurpark willen uitwisselen. In latere bulletins komen deze activiteiten aan de orde. Maar voor nu wens ik u veel leesplezier in dit bulletin!

Ton Rennen



25 JAAR BLOEYENDAEL



Het ontwerp

Een ontworpen park

Verbaasd waren ze, de bouwheren van de Fortisbank. Ik had me voorgesteld als de ontwerper van Bloeyendael. Mensen van Stichting Bloeyendael hadden hen doen geloven, dat het park als vanzelf vanuit een natuurlijk proces was verrezen.

Iemand met een groen hart

Stedenbouwkundige Con Hanekroot nam in het Bestemmingsplan Rijnsweerd de groene functies Volkstuinen en Wandelpark op. Con was een stedenbouwkundige met een groen hart. Rijnsweerd Noord was bestemd voor grote kantoren. Bloeyendael was het pauzepark.

Een "bom" onder de geijkte groenaanleg

Louis Leroi uit Oranjewoud bij Heerenveen had in de jaren '60 met zijn visie "Natuur Inschakelen" een bom gelegd onder de groenaanleg van plantsoenen-diensten. Wie van zijn visie kennis nam, kon nooit meer doorgaan in het oude stramien. Leroi werd niet zo maar gevolgd. Wel werden er op allerlei niveaus relaties gezocht met ecologie bij groenontwerpen. Mijn generatie groene landschapsarchitecten, van de Amsterdamse Akademie voor Bouwkunst, ontwikkelde een ontwerpbenadering, waarin *Beeld*, *Functie* en *Natuur* een evenwaardige rol speelden.



Bloeyendael is daarvan een product, naast het park de Uithof in Den Haag van Egbert Schuttert en het Dorpsbosje van Ten Boer in Groningen, van Jos Jacobs. Mijn vrouw Mariske Pemmelaar ontwierp destijds recreatiegebied Het Twiske bij Landsmeer, nu Natura 2000 gebied.

Natuurontwikkeling

Dr Londo van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Leersum onderzocht de invloed van bodemsoorten op vegetaties. Daarvoor waren diverse bodemsoorten in posities t.o.v. elkaar aangelegd. Hiermee toetste hij de theorie van de ecooloog Chris van Leeuwen. Arme grond hoog en rijke grond laag geeft een grotere soortenrijkdom. In het Bloeyendaelontwerp, dat in 1975/76 ten uitvoer is gebracht, zijn lessen hieruit toegepast.

Een terrein uitgesneden tussen grote wegen en grote kantoren

Fort de Bilt, de Offerhausweg, met de Grift waren een sterk ruimtelijke gegeven. De ruimtelijke inrichting moest zich daarop richten. Ik wilde Bloeyendael bewust een op zichzelf staand karakter geven. Een park voor de bewoners van Utrecht. Niet alleen maar voor de werknemers van de AMEV. De mensen moesten het park beschouwen als iets dat "eigen" is. Het eigene van het park wilde ik voor een groot deel uit het terrein zelf oproepen. De Biltse Grift had een

slechte waterkwaliteit. Daarom besloot ik het interne water af te dammen. Vanuit de pas aangelegde Galileilaan had men puin en grond gestort. De wilde stort had het bestaande slotenpatroon gespaard.

Meer kantoren

Het Utrechts Ontwikkelingsbedrijf wilde in 1990 het volkstuincomplex en Bloeyendael als zichtlocaties langs de wegen bebouwen. Binnen het apparaat stond ik met mijn weerstand alleen. De voorzitter van de volkstuinvereniging belde me op het werk. Hij moest zijn leden het slechte nieuws gaan brengen. Van bebouwing van Bloeyendael wist hij nog niets. Toen verscheen een artikel over het bouwvoornemen in het Utrechts Nieuwsblad. De weerstand vanuit Utrecht Oost was overweldigend. Achter "elk spinnenboompje" bleek een inwoner te staan.

Het Ontwikkelingsbedrijf heeft het intrekken van hun plan nog lang genoemd als onterechte inmenging. Ik las dat jaren later in een onderzoeksrapport over bedrijvenlocaties en groen van het Ministerie van VROM.

Bij de afdeling Stedenbouw zagen sommigen mij als heimelijke aanvoerder van een burgerlijke opstand. Ik heb dat maar zo gelaten.

*Hans Pemmelaar,
landschapsarchitect en ontwerper
van Bloeyendael*

25 JAAR BLOEYENDAEL

De Stichting

Rafelrand zonder visie

Het natuurpark Bloeyendael is in de winter van 1975/1976 aangelegd door de gemeente Utrecht. Het gebied er om heen was grotendeels leeg. In wat nu het kantorenpark Rijnsweerd-Noord is, stond de laagbouw van het voormalige provinciekantoor (De Sterren). Verder de middelhoogbouw van de AMEV (thans ASR). En helemaal verloren midden in het gebied een IVO-MAVO. Ook volkstuincomplex ATV-Stadion was er al na een verplaatsing vanaf een eerdere locatie bij het voetbalstadion. Het was echt een rafelrand van de stad, waarvoor geen visie was ontwikkeld.

Uitgelekte plattegrond leidt tot verzet

Zo'n relatieve leegte aan de rand van de oude stad lokt een roep tot herontwikkeling uit. Voorjaar 1990 was het zover. In het Utrechts Nieuwsblad lekte een plattegrondje uit waarin het gebied Rijnsweerd-Noord was vol getekend met kantoren. Dit gold voor het totale gebied tussen de Waterlinieweg en de A 28 inclusief Park Bloeyendael en de volkstuinen langs de Oostbroekselaan. Midden in het park was een bushalte ingetekend ten behoeve van een toekomstige ondergrondse halte van een metro! Het

zou slechts een ambtelijke schets zijn, waar het bestuur geen weet van had. De tekening was gemaakt door AMEV, dat zich – naast verzekeren – ook bezighield met projectontwikkeling. De gemeente vond het wel makkelijk: het scheelde een boel werk en verkoop van de gemeentegrond zou veel geld opleveren. Dat geld was nodig voor de aanleg van de (HOV)buslijn van het Centrum naar de Uithof. Alle door AMEV ingetekende bebouwing is sindsdien gerealiseerd behalve die in Park Bloeyendael en op de volkstuinen.

De volkstuinders aan de Oostbroekse laan waren zeer verontrust over de toekomst van hun tuinen. Op 21 mei 1990 besloten een aantal leden tijdens de rondvraag van de jaarvergadering dat zij zich zouden verzetten tegen de ambtelijke bouwplannen. Het bestuur van de ATV Stadion aarzelde, want hen was voorgehouden dat zij mogelijk konden (terug)verhuizen naar de omgeving van het FC Utrecht-stadion. "Van de gemeente verloor je de strijd toch altijd", was de visie van het bestuur.

Een delegatie van de "rebelse" volkstuinders, te weten Frans van der Hulst en het echtpaar Dick en Rebecca Hart-



man zocht contact met de in Park Bloeyendael actieve imker Theo de Ronde. Theo dreef zijn imkerij vanuit de werkeet van de dienst Stadsbeheer midden in het park. Ook hield hij zo een oogje in het zeil bij gebrek aan gemeentelijk toezicht. Een samenwerkingsverband werd afgesproken. Toen het bestuur van de volkstuinvereniging op hun handen bleef zitten, ging de groep tuinders met Theo over tot actie onder naam "actiegroep Bloeyendael" met als thema "Houdt Bloeyendael groen". Theo was als bioloog een belangrijke

kennisbron en had ook een visie op het onderhoud van het park.

De actie krijgt vorm

Met door Dick Hartman handgeschreven, pittig geformuleerde teksten, op groene pamfletten en vele persberichten werd onze visie uitgedragen. Op grond van regels voor de inspraak van de bevolking gaf de gemeente subsidie voor activiteiten die met die inspraak verband hielden en zo werden de eerste kosten gedekt. De actiegroep stond elke zaterdag in een kraam bij het stadhuis



om handtekeningen te verzamelen tegen de sloop van het groen. Ook was er een kaartenactie, waarbij de bevolking een tekst op een groene kaart kon aanvullen met eigen woorden en richten aan de politieke partij(en) van hun keuze. De raadsfracties wisselden na elk weekend de scores met elkaar uit. De noodzaak om Bloeyendael groen te houden werd stadsbreed bekend! En het sijpelde ook langzaam door naar de vaak buiten de stad wonende ambtenaren van de dienst Stadsontwikkeling.

Sympathiebetuigingen uit allerlei hoeken stroomden binnen. Zo bood de advocaat Bas Besseling aan om gratis juridische bijstand te leveren. Op zijn advies is op 13 december 1990 een formele Stichting Bloeyendael opgericht. Alleen rechtspersonen konden immers juridisch strijd voeren met bijvoorbeeld de gemeente Utrecht en fiscaal aftrekbare donaties verwerven. Frans van der Hulst werd voorzitter en Dick Hartman secretaris. Andere bestuursleden waren naast – uiteraard – Theo de Ronde, de volkstuinters Rebecca Hartman, Wout Andriessen, Huub Hoefsmit, Coen van Kasteel, Martin de Groot en Jan Weggemans (later voorzitter). Ook ging de nieuwe stichting met huis aan huis acties donateurs werven om aan geld te komen en draagvlak te verbreden. Dat geld was nodig om de actie-kas goed gevuld te houden, o.a. voor bijkomende kosten van juridische procedures. Die

procedures ging de gemeente natuurlijk niet subsidiëren. De Stichting had in Utrecht-Oost in korte tijd de financiële steun van meer dan 500 donateurs verworven. Het totale actiepakket en de vasthoudendheid van de actievoerders maakten indruk op de raadsleden.

Het roer gaat langzaam om

Ger Mik was destijds Wethouder van Ruimtelijke Ordening. Hij probeerde met een “structuurschets De Strook” lijn te brengen in de ruimtelijke ordening in de schil ten oosten van de oude stad. Voor Oost-Utrecht ging het om het gebied van de Berekuil tot en met De Uithof. Onderwijsvoorzieningen (universitair en HBO) werden geconcentreerd op De Uithof. Er moest een busbaan komen door de binnenstad (Nobelstraat/Biltstraat/Waterlinieweg/Archimedeslaan) langs Bloeyendael en in Rijsweerd-Noord kwamen kantoren. De volkstuinten bleven in zijn visie bestaan en Park Bloeyendael werd deels ontzien. De stichting had daags voor de pers-presentatie van de structuurschets de hand weten te leggen op die ambtelijke nota en een “tegenpersbericht” opgesteld voor het gebied van de volkstuinten en het park (inclusief de zonering van de busbaan). Actiepunt was ook de geplande hoogbouw van de VSB naast de AMEV. Dit gebouw is nu – na het debacle van Fortis – het nieuwe provinciehuis. Verder werd er in de structuurschets nog aan de randen van het park geknaagd en was er



geen visie op het onderhoud van het park.

De stichting ging consequent procederen tegen de afgifte van bouwvergunningen in de buurt van het park, omdat er nog geen bestemmingsplan was noch een ontwerp daarvan. Er was sprake van gelegenheidsplanologie. De Structuurschets kwam later en had nog geruime tijd een informele status. De strategie was om te stoppen met procederen als er geen kans op succes was, om verdere

schade voor derden te beperken. Uit erkentelijkheid voor die gedragslijn hebben b.v. de accountants van Ernst & Young (hoogbouw naast het oude provinciehuis) aan het park de rode banken geschonken die er ruim 20 jaar hebben gestaan.

De lokale politiek besloot de grens van de kantorenbouw te leggen bij de Galileilaan. Natuurpark Bloeyendael en het terrein van de ATV Stadion bleven in principe zoals het was: een groen ge-



HET UTRECHTS ARCHIEF/BS0716

bied. Dit was te danken aan de opstelling van wethouder Mik. Ook Lambert Koops, directeur Stadsbeheer, had veel begrip voor onze positie. Maar waakzaamheid bleef geboden. Zo wilde de dienst Stadsontwikkeling de buslijn naar de Uithof dwars door de vijver tussen provinciekantoor en de Waterlinieweg aanleggen in plaats van er om heen. Dit zou een minuut reistijd schelen! Na (weer) een bezoek aan de raadscommissie kon de Stichting Bloeyendael de berekeningen van de ambtenaren snel weerleggen. Ook was een interventie nodig om te voorkomen dat de (historische) tankwal langs de Waterlinieweg van al het groen werd ontdaan, zodat busreizigers letterlijk op het park konden neerkijken. Voorts hadden "lijnen-trekkers" van de Stadsontwikkeling nog een idee om een fietspad dwars door het park aan te leggen en ook dat is na de nodige druk teruggenomen. Tenslotte zou de Galileïlaan (ten zuiden van het park) doorgetrokken worden naar de Waterlinieweg en hoofdafvoeroute van verkeer worden. Ook dat ging niet door. De Archi-

medeslaan werd een hoofdroute voor verkeer in beide richtingen.

Bloeyendael proeftuin voor de maatschappij

De Stichting Bloeyendael had de inspraaksubsidies meer dan verdiend. Herhaaldelijk moest men aan de bak en het heeft de gemeente Utrecht voor diverse (kostbare) miskleunen behoed. Al met al heeft Park Bloeyendael met zijn acht hectare in de periode 1990-1995 heel wat oefenmateriaal opgeleverd voor goed ambtenaarschap. De Stichting Bloeyendael heeft nu al 25 jaar lang bewezen dat – als de randvoorwaarden goed zijn – mensen best bereid zijn zich langdurig in te spannen voor de goede zaak. Mits de overheid ook zelf haar rol en taak goed en actief invult. De jarenlange samenwerking tussen de vrijwilligers van de stichting en de "groene mensen" van de gemeente is een groot goed.

*Jan Weggemans,
oud-voorzitter (1991 – 2006)*

25 JAAR BLOEYENDAEL

Beheer en betekenis

Natuurlijke processen en ontwikkelingen

Bij het opstellen van het beheerplan voor Bloeyendael in 1991 is in gezamenlijk overleg van de afdeling Groen (en dan met name Joop Spaans) van de gemeentelijke Dienst Stadsbeheer en de Stichting Bloeyendael een beheerplan opgesteld. Van meet af aan was voor beide partijen duidelijk, dat dit beheerplan gestoeld moest zijn op ecologische gronden. Bloeyendael zou ook niet alleen een kijkpark moeten zijn, maar ook beschutting en foerage moeten bieden aan de fauna. Het destijds beschreven beheerplan vormt nog altijd het uitgangspunt voor de onderhoudswerkzaamheden.

Het beheer van Bloeyendael houdt rekening met natuurlijke processen en ontwikkelingen. Deze zijn gekenmerkt door een hoge mate van spontaniteit, dit wil zeggen zonder of nagenoeg zonder ingrijpen van de mens. Ecologische inzichten leiden tot een periodiek beheer, waarbij beperkt en terughoudend wordt ingegrepen en ruimte en rust wordt gegeven aan de natuur in de tijd tussen de momenten van het periodieke onderhoud. Het periodieke onderhoud gebeurt handmatig of indien

nodig met licht materieel om structuurbederf van de bodem te voorkomen. Verdichting van de bodem heeft namelijk een sterk nadelige invloed op allerlei bodemorganismen en leidt tot minder bloemrijk grasland.

De gesloten ruimten: bossen, groenwallen en heggen

In principe wordt hier slechts eenmaal per jaar (in januari) als dat nodig is ingegrepen. De werkzaamheden bestaan uit het vellen van bomen, die zich door de te dichte stand hebben ontwikkeld tot zogenaamde staken, ook bomen die het opgeven door een gebrekkige standplaats (lichtgebrek en te nat of te droog). Daardoor komt ruimte vrij voor een goede ontwikkeling van de resterende bomen. Ook voor de ontwikkeling van een struikenlaag en onderbegroeiing is licht noodzakelijk. Nog steeds is het merendeel van de bomen in Bloeyendael van allochtone afkomst of zijn het klonen van een of andere selectie. Deze stellen vaak hogere eisen aan de standplaats en hebben ook minder betekenis voor de fauna dan de autochtone soorten. Waar mogelijk worden spullen aangeplant van autochtone bomen en struiken met de bedoeling dat

lees verder op p. 14



Deze foto van Park Bloeyendael is in 1979 gemaakt vanaf het zuiden. Het provinciehuis (nog zonder hoogbouw) stond destijds aan de Galileïlaan. Rechtsboven (vijver) staat nu het provin-

ciehuis (zie ook p. 17). Het AMEV kantoor (thans ASR) aan de Archimedeslaan, valt net buiten de foto. Veel van de tegenwoordige bebouwing moest toen nog gerealiseerd worden.

zij hier en daar het struweelachtig karakter van deze parkdelen ondersteunen en ontwikkelen.

De meidoornheg om de heemtuin wordt eenmaal per jaar in juli geknipt. De groenwallen aan de randen van Bloeyendael worden zoveel mogelijk gesloten gehouden door de lege plekken te vullen met het aanplanten van geschikte bomen of struiken. De groenwallen zijn belangrijk voor vogels en eekhoorns als beschutting en foerageplaats, voor de wandelaar als afscherming voor omringende bebouwing. De knotwilgen worden gefaseerd en in principe om de vier jaar geknot. Zo zijn er voor de fauna elk jaar voldoende knotwilgen met jonge en met dikke takken.

De open ruimten: graslanden en akker

De graslanden in Bloeyendael worden tweemaal per jaar gemaaid. De eerste maaibeurt is in de eerste helft van juli. De tweede maaibeurt vindt plaats in de laatste helft van september. Pas na enkele dagen wordt het hooi afgevoerd; soms is dit door het weer nog nat gras. Zo worden de door de planten opgenomen mineralen (voedingsstoffen) afgevoerd en wordt de bodem mineraal armer. Door deze verschralling krijgen planten zoals zodevormende grassen, brandnetel, akkerdistel en ridderzuring minder kans om te woekeren en blijft er meer ruimte tussen de resterende gras-

sen en kruiden over voor zaden om te ontkiemen en tot ontwikkeling te komen. Geleidelijk aan ontstaan dan bloemrijke graslanden. Om de gewenste planten te behouden moet elk jaar in dezelfde periode worden gemaaid. Het juiste moment wordt gedicteerd door het tijdstip, waarop de meeste zaden van de gewenste kruiden rijp zijn. Dit wordt in Bloeyendael consequent doorgevoerd.

De wildakker wordt elk jaar in september ingezaaid met winterrogge en enkele opvallende akkerkruiden. De wildakker is voedselbron voor ondermeer knaagdieren en vogels, die weer als prooi dienen voor bijvoorbeeld de buizerd en de slechtvalk. Vanwege dat doel wordt de akker pas medio augustus gemaaid.

In de jaren negentig zijn er door de stichting in enkele graslanden stinsebollen geplant en zaden van wilde grassen en autochtone bloemrijke kruiden verspreid, die ook binnen een straal van 20 kilometer buiten Bloeyendael voorkomen. Niet alle soorten zijn ontkiemd en hebben zich gehandhaafd, omdat de verschralling nog nauwelijks was ingezet. Maar na vijf jaar consequent maaibeheer was al te zien, dat een kentering was opgetreden. De in mei 1996 massaal optredende scherpe boterbloem was tekenend hiervoor.

Watergangen: vijvers, sloten

Door de baggerwerkzaamheden in het najaar 1992 van de vijvers en sloten in



Bloeyendael is de waterkwaliteit in Bloeyendael in één klap een stuk verbeterd. Door het kleinschalige karakter van Bloeyendael staan veel bomen dicht bij de watergangen. Aanvankelijk zelfs op beide oevers. Door lichtgebrek groeide er nagenoeg niets in de sloten. Wel vielen er elk najaar massa's bladeren in. Gevolg verrijking, verzuring en het snel ondiep worden van het water. Besloten werd om waar mogelijk minstens één zijde van de sloten zo goed als vrij te houden van grote boomvormers om de expositie van het water aan het zonlicht te verbeteren. In de eerste maanden van 2007 is er weer gebaggerd. Door de hierboven genoemde oorzaak zijn een aantal sloten nu weer aan baggeren toe.

Betekenis voor natuur en wandelaar

Bloeyendael biedt de stedeling de mogelijkheid om "naast de deur" als wandelaar de natuurlijke dynamiek van de seizoenen te ervaren en vanaf de voetpaden te genieten van flora en fauna.

Bloeyendael is met zijn ecologische kwaliteiten een belangrijke stapsteen voor de flora en fauna tussen het buitengebied en de groenstructuren van de stad. Daarmee vertegenwoordigt het park een belang dat verder gaat dan alleen de stad Utrecht. Park Bloeyendael is niet zo maar een stadspark, met zijn natuurwaarden kan het met recht een natuurpark heten.

Voor de flora en fauna is Bloeyendael



een belangrijk toevluchtsoord geworden.

Nu na 25 jaren is duidelijk te zien, dat de biodiversiteit is toegenomen. Voor de oplettende waarnemer is dit te constateren aan de toename van de vele soorten insecten en andere geleedpotigen. Het aantal soorten broedende vogels is toegenomen. In 2014 heeft de sperwer weer gebroed in Bloeyendael met als resultaat drie jongen. In 2011 heeft de haas van Bloeyendael twee jongen voortgebracht. Helaas is in 2012 de moer door een paar grote honden verjaagd. De eekhoorns lijken al enkele jaren vaste bewoners te zijn. Vorig jaar is ook de bunzing weer gezien en gefotografeerd en is driemaal de boommarter waargenomen. Veel graslanden zijn

bloemrijker geworden. Op veel plaatsen zijn orchideeën te zien. Er zijn meer dan tien soorten bij wet beschermde planten te vinden. In twintig jaar tijd heeft door het consequente beheer het laaggelegen deel van de heemtuin zich op natuurlijke wijze ontwikkeld tot de biotoop van het Dotterbloemverbond.

Moge Bloeyendael in de toekomst ook de aandacht en de mogelijkheid krijgen om in stand te blijven en zich in natuurlijke zin verder te ontwikkelen. Als het al niet zou lukken met een klein gebied, hoe willen wij dan de grote natuur en de aarde vrijwaren?

Theo de Ronde, coördinator beheer



Reddingsbrigade

Toen de hoogbouw van de vsv (huidige provinciehuis) onvermijdelijk was gingen vrijwilligers, op een kille winterdag in januari 1993 kikkers en vissen redden uit de toen grotendeels leeggepompte waterpartij. Met een bootje van de Utrechtse Hengelsportvereniging (die al veel vis had gered en elders uitgezet) werd nog aardig wat vis gevangen. Maar vooral ook kikkers, traag bewegende koud-

bloedigen, die in hun eigen belang ruw uit hun winterslaap werden gered. Na enige aandrang had de directeur Projectontwikkeling van AMEV bij de verzekeringspoot een vrijwilligersverzekering afgesloten voor de heldhaftige vrijwilligers. Behalve een prachtige foto in het Utrechts Nieuwsblad leverde deze actie enige tijd later ook een prijs op van de Dierenbescherming Utrecht (een wisseltrofee).

Bloeyendael weigert milieuprijs

In 1991 was de Stichting Bloeyendael op voorstel van een onafhankelijke "Milieuprijsc commissie" van de Milieuraad één van de beoogde prijswinnaars van de gemeentelijke AMEV Milieuprijs. Het Stichtingsbestuur wilde die prijs niet (f 1000,- en een beeldje). Het bestuur vond dat AMEV en de gemeente met de kantorenbouw het milieu niet dienden. Die weigering was een gouden handel voor het stichtingsbestuur, want behalve uitbundige publiciteit leverde de weigering weer veel nieuwe donateurs op. Sympathie voor de underdog kon de Utrechtse bevolking niet worden ontzegd.



VERZEKEREN

Ik zou nog vertellen van die rijke meneer, die in Bloeyendael woont. Die meneer woont er al een aardig tijdje in een heel groot huis, met een hele grote parkeerplaats midden in Rijnswaerd-Noord. Alles op zijn grond. Van de gemeente gekocht. Hoe die meneer zo rijk is geworden? Hij doet in verzekeringen!

Hij schijnt ontzettend veel geld te hebben en wil dat geld graag beleggen. Maar zijn eigen huis nog groter maken en dan kantoren bouwen in Bloeyendael en op de tuinen van de amateurtuinders. Dus weer grond van de gemeente kopen. Die meneer kan daar niet over beslissen, maar de gemeente wel. Die meneer is rijk en de gemeente is arm. Nu hebben die twee al een tijdje met elkaar gesproken en de ambtenaren middelen onderzochten mooie tekeningen met overal huizen in park Bloeyendael en kantoren van hooft verdiepingen op de tuinen langs de Oostbruekselaan.

Stel je voor! Weg moet gebied! Dag vogels, dag rissen, dag tuinders, dag wandelaars.

Maar die rijke meneer wil wel. Heeft ook al eens geprobeerd heel Amelsweerd op te kopen! Nee, dat liken geen goede verzekeringen. Nu komt er eerst nog een ander plan, dat de plannetjesmakers in de vakantie gaan maken. Maar wie geeft ons de verzekering dat daar wat goeds van komt? Is dat goed is voor de burgers van de stad, voor het milieu, voor ons mooie park, voor de mooie tuinen? Niemand! Die rijke meneer rust, de wethouder rust en de gemeenteraad niet. En die zitten daar toch namens ons?

Als alle burgers van de stad nou een brief schrijven naar leden van de gemeenteraad dan weten ze tenminste dat wij het niet willen. Dat is goed voor de volgende verkiezingen. Snap je?

O ja, ik zal ik je nog wat vertellen. Het is geen map, maar het lijkt erop. Ieder jaar krijgt iemand die goed is geweest voor het milieu een prijs. De milieuprijs. De gemeente geeft die prijs en die rijke meneer heeft 'm betaald! Hoe vind je die?

PRIKNEUS

Wat erg hielp bij de publiciteit was dat in het goed gelezen lokale Stadsblad medio 1990 wekelijks spottende artikelen verschenen over die malle gemeente Utrecht die uit grootheidswaanzin overal kantoren wilde bouwen, die geen respect had voor het groen, etc. Ook wethouders werden bij naam en toenaam genoemd. Het pseudoniem van de schrijver was "Prikneus".

Niemand wist wie de auteur was van die serie van 14 (!) artikelen. Pas achteraf is geopenbaard dat het een één-tweetje was van de redacteur van het Stadsblad, J. Lemair en Frans van der Hulst, de voorzitter van de Stichting Bloeyendael.



Bloeyendael is geen tuin van de vsb

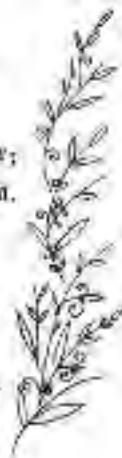


Meer asfalt voor auto's

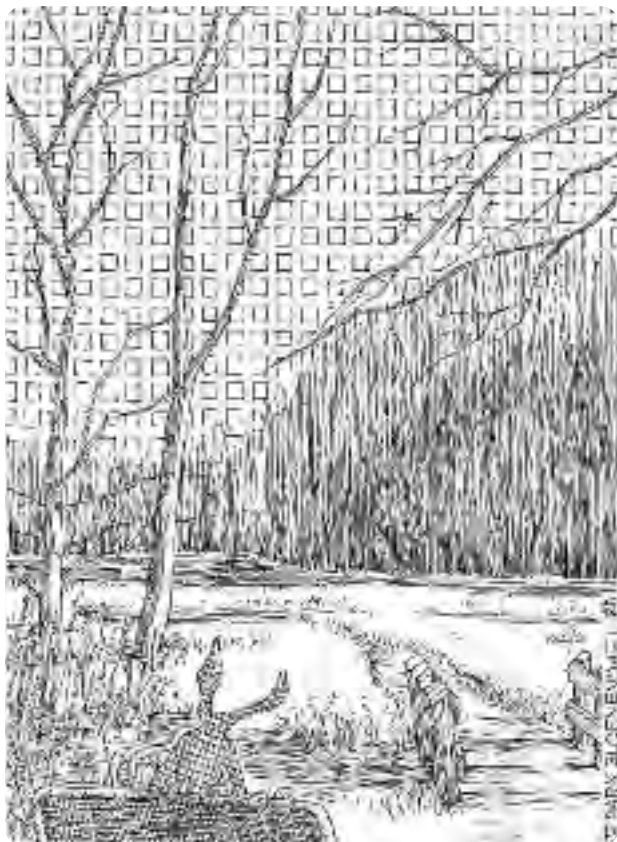
Voor de Verkeersdienst van de gemeente was de afwikkeling van autoverkeer van en naar de Uithof een belangrijk aandachtspunt. Het idee was dat die auto's heen over de Pythagoraslaan zouden kunnen rijden richting Uithof en aan het eind van de dag terug via de te verlengen Galileilaan van de Archimedeslaan naar de Waterlinieweg. Het toenmalige provinciekantoor zou dan op een verkeers-eiland liggen. Stichting Bloeyendael wees erop dat diegenen die 's ochtends naar het oosten rijden qua verkeersdruk niet concurreren met diegenen die 's avonds naar het westen rijden en omgekeerd. De gemeente koos toen voor gescheiden rijbanen op een verbrede Pythagoras met een bomenstrook er tussen.

Toen de hoogbouw van de VSB voltooid was (het huidige provinciehuis) vond de VSB dat zij een mooier uitzicht op Park Bloeyendael verdienen. Wat is er mooier dan een tuin die je zelf niet hoeft te onderhouden! Op slinkse wijze was met een nieuw aangetrokken ambtenaar van de dienst Stadsbeheer beklonken dat alle bomen tussen de Archimedeslaan en het terrein van de VSB zouden worden gekapt. De stichting Bloeyendael wou natuurlijk die hoogbouw zo min mogelijk zien. Getipt vanuit de basis bij Stadsbeheer kwam de Stichting Bloeyendael weer in actie en de bomen staan er nog.

Verdrukt om politiek misbaar
Loop ik langs je paden.
Ontzet door dringling en geraar;
Een plan om slechts te smanderen.
Verrig van aangelegde,
Eindeloze schoonheid,
Nu het sterren aangezegd?
Dat moet, in gear tijd.
Nieuw, weersla het zoet gefluit.
Eenieder tot verzet bereid.
Leve Bloeyendael niet uit!



Prikneus schreef niet alleen stukjes
maar ook gedichten



*In Utrecht op de Neude staat het beeld "Thinker on a rock" van de Ierse beeldhouwer Barry Flanagan. Voordat het zover was, is in de stad nogal wat discussie geweest over dit beeld. Toen het er eenmaal stond heeft de kunstenaar Frans Stelling voor het blad *Ons Utrecht* – met de vriendelijke instemming van de beeldhouwer – zo'n 100 tekeningen gemaakt, waarbij de haas als het ware door de hele stad trok en steeds op een andere positie is getekend. En zo kwam de haas ook in Bloeyendael. De haas zit natuurlijk zelf lekker op een bankje in park*

Bloeyendael, maar de brede achtergrond van de vsb-hoogbouw (huidige provinciehuis) is als onvermijdelijke achtergrond getekend.

De redactie dankt Frans Stelling voor zijn toestemming om deze tekening te mogen publiceren

Boomexcursie in hartje winter

Het natuurjaar werd zeer vroeg geopend met een excursie over bomen in winterkleed. Of daar – ondanks het koude en natte weer - belangstelling voor was? Geen andere excursie trok tot nu toe zoveel deelnemers. Enkelen moesten zelfs worden teleurgesteld omdat onze binnenruimte nu eenmaal beperkt is.

De deelnemers schaalden zich op 10 januari rond het middaguur rond de kachel en koffie in het paviljoen, dat inmiddels lekker warm gestookt was. Excursieleider Jaap Milius, had zijn huiswerk goed gedaan. Op de tafels lagen takjes van diverse bomen en via de daaraan bevestigde nummers en kopieën met afbeeldingen moesten we proberen uit te zoeken van welke boom die waren. Daarvoor is het zaak om op enkele kenmerken van de takken te letten: kleur, vorm, structuur en plaatsing van de knoppen. Zo heeft de beuk zeer lange knoppen die scheef afstaan van de tak, terwijl de loten van de hazelaar ruwbehaard zijn met erg stompe knoppen.

Daarna was het tijd om het geleerde buiten in de praktijk te brengen. Geplaatst tegenover de eerste de beste boom of struik in het koude en natte park viel dat nog niet mee. Maar met hulp van de deskundigen Jaap Milius en



zijn maatje Enrico van Barneveld lukte het ons steeds vaker om de juiste naam van de boom te achterhalen. En sommige bomen maken het ons minder moeilijk, zoals de esdoorn, met zijn opvallende groene, tegenover elkaar staande knoppen. Of de es die zwarte knoppen heeft.

In augustus hopen we onder betere weersomstandigheden en opnieuw onder leiding van beide gidsen de boomexcursie te herhalen. Dan zijn er geheel andere kenmerken om op te letten.

Paul Brassé



De Nieuwe Hollandse Waterlinie

Het staat er onontkoombaar voor wie Bloeyendael benadert langs de Stolberglaan en het pad achter de begraafplaats Sint Barbara. Als je door het tunneltje onder de Waterlinieweg weer boven komt staat daar sinds ruim een half jaar een informatiebord over de NHW, de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

De plek is goed gekozen, niet alleen vanwege de route. Hij staat bij de inundatiesluis in de Biltse Grift. En op de dijk, die dekking moest bieden aan degenen die van het fort op de Biltstraat naar het Fort Vosselat gingen en vice versa. Van het fort zijn nu alleen nog wat resten te vinden op het terrein van de Koehoornkazerne. Op de gedekte weg tussen de forten is de Waterlinieweg aangelegd.

Het informatiebord leert ons dat Bloeyendael en het achterliggende ge-

bied, de Johannapolder samen met de Voorveldse polder inundatiegebied waren in de NHW. En dat tot 1958 er volgens de Kringenwet tot op 600 meter van het fort alleen houten bebouwing mocht komen. En nog veel meer. Het is veel tekst, dus u moet er even bij stil staan. Maar het wordt goed inzichtelijk weergegeven.

Dat het er staat is te danken aan de heer Van Dijk uit de Merkesstraat. Hij heeft aan de gemeente gevraagd dit stukje historisch erfgoed voor het oog op te knappen. De gemeente heeft daarvoor in overleg met hem en met de stichting een plan gemaakt. Aan de beplanting van de wal wordt nog gewerkt. De verbetering van het uitzicht voor auto's die vanaf de Offerhausweg de Waterlinieweg op willen is in dit plan meegenomen.

Kees Doets

Uitnodiging

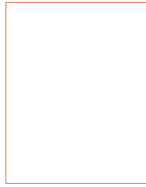
Zonder donateurs en vrijwilligers zou Stichting Bloeyendael nooit kunnen functioneren. Daarom nodigen wij u van harte uit om met ons het 25 jarig bestaan te vieren. We ontvangen u graag op vrijdag 29 mei a.s. van 16.00 - 18.30 uur op het terrein van ATV Stadion, aan het einde van de Oostbroekselaan, achter het Provinciehuis. Vanaf 16.30 uur is er een programma

Indien u gebruik maakt van onze uitnodiging, wilt u ons dat dan vóór 10 april laten weten. Dit kan via info@bloeyendael.nl of 06-4500 5700 of per post (adres zie achterzijde). Wilt u daarbij aangeven met hoeveel personen u aanwezig zult zijn?

ACTIVITEITEN APRIL-JULI 2015

ACTIVITEIT	DATUM	TIJD
Open huis en heemtuin	Dinsdag 7 april	12.00 – 14.00
Open zondag	Zondag 12 april	13.00 – 17.00
Klussendag	Zaterdag 25 april	10.00 – 16.00
Open huis en heemtuin	Dinsdag 5 mei	12.00 – 14.00
Open zondag	Zondag 10 mei	13.00 – 17.00
RECEPTIE 25-JARIG JUBILEUM	Vrijdag 29 mei	16.00 – 18.30
Open huis en heemtuin	Dinsdag 2 juni	12.00 – 14.00
Open zondag	Zondag 14 juni	13.00 – 17.00
Open huis en heemtuin	Dinsdag 7 juli	12.00 – 14.00
Eerste hooironde	Zaterdag 11 juli	10.00 – 16.00
Eerste hooironde	Dinsdag 14 juli	19.00 – 21.00
Eerste hooironde	Woensdag 15 juli	19.00 – 21.00
Eerste hooironde	Donderdag 16 juli	19.00 – 21.00
Eerste hooironde	Zaterdag 18 juli	10.00 – 16.00

25 jaar



Stichting Bloeyendael
Postbus 85017
3508 AA Utrecht
www.bloeyendael.nl
NL74 INGB 0003 4466 50
Tel. 06 4500 5700